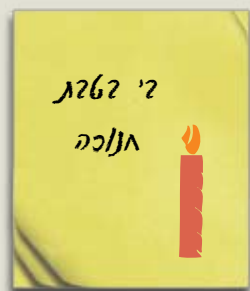
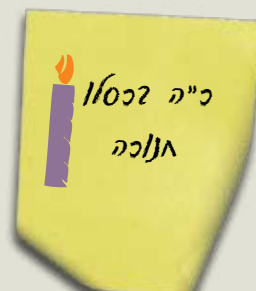
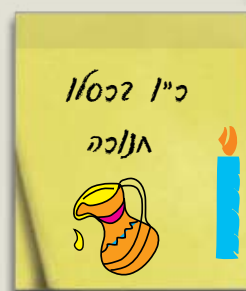
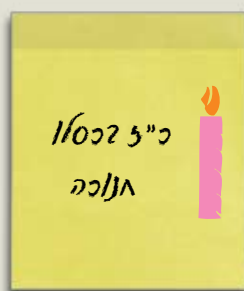
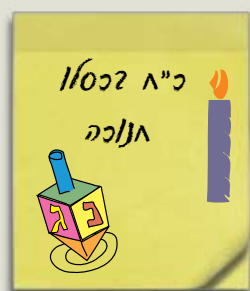

ציונות ויהדות מוקרטיה לדרך

"וַיֵּצְאוּ יוֹסֵף וְיִמְלָאוּ אֶת כָּלֵיהֶם... וְלָתַת לָהֶם צִידָה לְדֶרֶךְ וַיַּעַשׂ לָהֶם כֵּן..."

בראשית מב, 25

אנ/כה

אנ/אורים שנה

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
המטה לתרבות ישראל

מרכזת המטה: ציפי קוריצקי | ריכוז תוכן ועיבוד דידקטי: רותי זוסמן ועל גרוס-רוזן | ייעוץ פדגוגי: רות גבע, רויטל מונצ, אדל בן חמו
ייעוץ גרפי והפקה: שרה שי | עיצוב והפקה: ארט פלוס | הוצאה לאור: משרד החינוך, גף פרסומים

ירושלים, תשע"ב - 2011

חנוכה - גאגלו של אג

חג החנוכה הוא חג יהודי שתיקנו חכמי ישראל ובו שמונה ימי הודיה, על ניצחון מרד החשמונאים וחנוכתו של בית המקדש. החג מצוין בעיקר בהדלקת נרות חנוכה. בשמונת הימים מכ"ה בכסלו עד ב' בטבת. חנוכה אינו חג מהתורה שבכתב, והוא מוזכר בדברי סופרים.

המקורות הזבים מספרים לנו מדוע חוגגים את חג החנוכה. לכל מקור סיבה שונה לחג: ספרים החיצוניים: הספרים החיצוניים, לא נתקבלו ביהדות כחלק מהתנ"ך

ספר מקבים א', הידוע גם בשם ספר חשמונאים א', מתאר את מלחמת מתתיהו ובניו ביוונים עד לעלייתו של יוחנן הורקנוס. הספר נכתב בסמוך לתקופת התרחשות מרד החשמונאים. נראה שמקבים א' נכתב בארץ ישראל, על ידי מחבר שהכיר היטב את המקומות שעליהם כתב. מקורו העברי אבד, התרגום ליוונית נכנס לקאנון הנוצרי, ולכן נשמר לנו והוא מהווה מקור היסטורי חשוב ביותר להכרת התקופה. בספר 16 פרקים.

ספר מקבים ב', ידוע גם בשם ספר חשמונאים ב' או קיצור מעשה יהודה. הוא נכתב על ידי יהודי משכיל בן הגולה הדובר את השפה הבינלאומית דאז - יוונית. ספר מקבים ב' ששרד, הינו קיצור הדברים שמובאים במקורם בחמישה ספרים שכתב יאסון מקירני (צפון אפריקה), שמהם לא שרד דבר.

וישנימו בבקר בחמישה ועשרים לחודש התשיעי הוא חודש כסלו, בשמונה וארבעים ומאה שנה: ויקריבו קרבן על פי התורה על מזבח העולה החדש אשר יעשו: ...ויפלו כל העם על פניהם ויברכו לשמים אשר הצליח להם: ויעשו חנוכה המזבח ימים שמונה, ויקריבו עולות בשמחה ויקריבו זבח שלמים ותודה...ויקים יהודה ואחיו וכל קהל ישראל להיות ימי חנוכה המזבח נעשים במועד שנה בשנה ימים שמונה מיום חמישה ועשרים לחודש כסלו בשמחה וגיל.

חשמונאים א, פ' ד, נ"ב - נ"ט

- מצא חז'ג'יס אל חל החנוכה ספ"י חשמונאים א?
- כיצ'ג'יס אל חנוכה ספ"י מקור לה?

... ויהודה אמר לאחיו: הנה ניגפו אוייבנו, נעלה לטהר את המקדש ולחנוכהו...ויחוגו חג לה' שמונה ימים חג סוכות, ויזכרו את הימים מקדם בחגגם את חג הסוכות בהרים ובמערות ויתעו בשימוון כבהמות שדה. ויקחו ערבי נחל וכפות תמרים וישירו שיר שבח והודיה לה' אשר נתן להם עוז ותשועה לטהר את בית מקדשו ויעבירו קול בכל ערי יהודה לחוג את החג הזה מדי שנה בשנה...

ספר חשמונאים ב, פרק ג

ספ"י חשמונאים ז', 'יהודה המכבי ואנשיו חלגו סס חנוכה ז' המקדש אל חל הסוכות שלא הספיקו לחלג זלמן המלחמה, ולכן חלגו שמונה ימים (ד ימי החל ושמיני עזרא). ואכן המקור לחנוכה לדורות מה דעתכם על הסדר לה? נמקו

אילו נס חנוכה מוכר, לא מופיע בשני ספרי חשמונאים? מה דעתכם על כך?

מקומן של גרזול יהודית ויהודית וגרזול מיוזאג זאיינו: הגרזאל מול השגאלול גרזולגית

יש הטוענים כי מרד המכבים פרץ בשל תופעת ה"התיינות" שנפוצה בחברה היהודית, מול יופייה ועוצמתה של תרבות יוון. הגבול בין השפעות תרבותיות טיבעיות ובין התבוללות מוחלטת הדאג והטריד את חכמינו, כפי שהוא מעסיק מחנכים ואנשי ציבור, צימנו.

אמריקה

מילים: חוה אלברשטיין, לחן: גדעון כפן

כל מקום זה אמריקה,	כולם שומעים את אמריקה,
אמריקה תמיד בליבך.	שרים ומדברים אנגלית.
אתה נמצא באמריקה,	כולם רוקדים את אמריקה,
אמריקה, אני ואתה.	בכל מקום אותו התקליט.
אז אל תיסע לאמריקה,	הכל מתחיל באמריקה,
חכה - היא תגיע לכאן.	אף פעם לא מאוחר.
בעוד שבוע, בעוד שנה,	היום ארוך באמריקה,
הכל שאלה של זמן.	והשבוע קצר.

כולם חולמים אמריקה,
תמיד אותו חלום.
כולם נוסעים לאמריקה,
ולא מגיעים לשום מקום.

- מה מסמלת אמריקה בשיר?
- באילו מחומי חיים אנחנו "מייבאים" את הרצון האמריקאי, עכ"י השיר?
- "כואם חולמים אמריקה", איזו עמדה מייצג השיר ביחס להשקפה האמריקאית על הרצון? הזא הוכחות נוספות מן השיר.
- מהי העמדה המנוגדת להשקפה הזו הסבירו מהי התשובה במציאות החיים הישראלית. הסבר ונמך עמדת

יצוגים ייחודיים לתרבות הישראלית-יהודית הנוכחים באופן בולט בחינוך.	ייצוגים בולטים להשפעות מתרבויות אחרות בחינוך
שמות	
לבוש	
מוסיקה	
שפה	
אחר	

- אלו יצגים הרצוניים זאטים זטזא
- האם על-פי הטזא קיימת השקפה הרצונית או ייחודית הרצונית ישראלית
- עז כמה להורך מורכבת מפרטים "מקוריים יהודיים" וכמה היא מורכבת מפרטים "מייבאים" מרצויות אחרות? קרט והסבר

זגרות הללו קדש הב אין רישות להשתמש בהם זכה לראותם בלבד

זכא יוא וזכא שעה מייז אדם אקרא: "יהי אור! יהי אור!" עא אנאכה ועא האר

חגיגות אור בתרבויות העולם

מתוך אתר משרד החינוך, מינהל תקשוב ומערכות מידע
<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Moe/Hanuka/MichusachLor/HagigutOr.htm>

טקסים רבים בעולם הקדמון נוצרו בהשראת השינויים החלים באור. בחברה הפרימיטיבית נתקף האדם חרדה גדולה בכל עת שבה ראה שהשמש מקדימה לשקוע, שהימים מתקצרים, שהלילות מתארכים, ושהחושך והקור משתלטים על הארץ. לאורך ההיסטוריה האנושית חשש האדם שתהליך זה, שאותו הבין כהתגברות החשכה, רק ילך ויחמיר, ושהשמש לא תזרח שוב לעולם. תופעת התגברות החשכה עוררה מאז ומעולם אימה בקרב בני האדם בשל המשוואה אור-חיים לעומת חושך-מוות. גם בימינו מוכרת תופעה דומה הנגרמת כתוצאה מהיעדר אור. התופעה מכונה "דיכאון חורף" - והיא מתבטאת בדכדוך ובעצבות התוקפים אנשים רבים כאשר היום הולך ומתקצר ואור השמש נחלש. בארצות הצפון, שבהן שורר חושך במשך רוב שעות היממה, ידועים אף מקרי התאבדות כתוצאה מן השינויים הפסיכו-פיזיולוגיים שלהם גורמת החשכה. תקופת השנה שנחשבה תמיד למסוכנת ואפילו לקריטית הייתה תקופת "מפנה השמש החורפי" שהיא תקופת המעבר בין החורף לבין הקיץ. אמנם בתקופת זמן זו מתחיל כבר להסתמן מפנה קל בזריחת השמש. כלומר, מתווספות בהדרגה שעות אור, אולם החשכה והקור עדיין שולטים בכל. היום קצר מאוד, המזון וחומרי הבעירה מתמעטים והולכים ולעתים אף אוזלים, ונזקי מזג האוויר הקשים של החורף כמו: דרכים מושלגות ומשובשות, עצים עקורים, שטפונות וכדומה, ניכרים בכל מקום. תקופת זמן בלתי יציבה זו, שחוברים בה אימה ותקווה גם יחד, נחשבה לזמן קדוש. האדם, שהאמין שיש בכוחו לברוא את האור מחדש ולסייע לטבע להסיר מעליו את החשכה, פיתח וביצע טקסים, חגים ופעולות מאגיות שמטרתם הייתה להשיב את האור, במסכת עבודה זרה מזכר האדם הראשון שראה כיצד בימי כסלו היום מתקצר, האור מתמעט והחושך מתגבר.

סיבה למסיבה

הרצון לגבור על החושך והשאפה לשחזר את נס האור שבבריאת העולם, הם העומדים בבסיס חגי האור. בתרבויות שונות האמינו בני האדם

שעליהם להתכונן היטב לטקסים שאותם יש לבצע כדי להבטיח את חזרת אור השמש.

השינוי העונתי מחושך לאור עורר תקווה לחיים חדשים, לצמיחה, לפריחה, לקשר, לאהבה ולהשתלבות מחודשת ומלאה במעגל החיים.

העולם חוגג

לקראת סיומה של העונה החשוכה, בעת "מפנה השמש החורפי", נחגגים ברוב התרבויות שבעולם חגים הקשורים לאור.

- **ביהדות:** בכ"ה בכסלו חוגגים את חג החנוכה. בתקופה זו מתחיל היום להתארך בהדרגה. לדעת המהר"ל זמן זה שבו האור הולך ומתגבר, מתאים הוא שיעשה בו נס כך השמן שלזכרו מדליקים את החנוכייה.
- **בנצרות:** בחג המולד נוהגים לקשט את עצי האשוח ואת החצרות והבתים בנורות המאירות בשלל צבעים.
- **ברומי** נהוג היה חג הקרוי סאטורנליה. חג עתיק זה נמשך שבוע ימים, והוא נחוג לכבוד לידת האור מחדש, זמן שכונה "תחילת שנת השמש".
- **בני דת הזרטוסטרה** (שמקורם באירן ורובם חיים היום בהודו) חוגגים את הסאדה - חג האש הנצחי. הם מבעירים מדורה ענקית על חוף הים בזמן השקיעה כדי להמריץ באופן סמלי את השמש להתחזק.
- **האינדיאנים** חוגגים טקסים מיוחדים כדי להבטיח את ניצחון האור על פני החושך.
- **היפנים בני דת השינטו** חוגגים את "מפנה השמש החורפי", שהוא סוף תקופת ה-yin (היסוד הנקבי או הסביל בפילוסופיה הסינית) של השמש ותחילתה של תקופת ה-yang (היסוד הזכרי או הפעיל) של השמש.
- **הבבלים, המצרים, האצטקים והסינים** נהגו להדליק משואות בעיצומם של לילות החורף הארוכים והקרים, בתקווה ובציפייה לסיומה של התקופה החשוכה והקרה.

אנו נושאים לפידים / אהרון זאב

(נכתב בשנות השלושים של המאה העשרים)

אנו נושאים לפידים
בלילות אפלים
זורחים השבילים מתחת רגלינו
ומי אשר לב לו,
הצמא לאור -

ישא את עיניו ולבו אלינו,
לאור,
ויבוא.

נס לא קרה לנו -
כך שמן לא מצאנו,
לעמק הלכנו,
ההרה עלינו,
מעיינות האורות
הגנוזים גילינו.

לאז, בשירו, מספר על חל אור אחר, חל האור הציוני:

- במקום נרות החנוכה, מוזכרים אפידים. מה ההבדל? הסבר
- מדוע חולר פסמיים המשפט: נס לא קרה לנו - כך שמן לא מצאנו בשיר הקצר הזה? מה הוא רוצה להדגיש?
- כיצד מלאים, גיבורי השיר, את האור אלא הנס? מה הם עושים כדי להלם לאור?
- מהו, לדעתכם, גפקידו של השיר בחינוך הנוצר בקופה שקדמה להקמת המדינה? נמקד
- מה היה המסר המרכזי של החל בלילה? מה משמעותו לנוצר העברי של קום המדינה?

שלושה דברים התירו לבית רבי [יהודה הנשיא]: שיהו רואין במראה, ושיהו מספרין קומי [תספרות יוונית], רשיהו [ראשי משפחות] מלמדין את בניהן יוונית, שהיו זקוקין למלכות [לצרכי מושא ומתן עם השלטון היווני]

מסכת סוטה, דף מט

שאלו את רבי יהושע: מהו שילמוד אדם את בנו יווני ספר? אמר להן: ילמוד בשעה שאינה לא מן היום ולא מן הלילה.

- כמה שונה משבט של רבי יהושע מזה של ר' ישמעאל אמלח?
- האם רבי יהושע מאיר אלא את הכנים את חכמת יוון?

רבי אבהו בשם ר' יוחנן: מותר לאדם ללמוד את בתו יוונית מפני שהיא תכשיט לה.

- מדוע אבנת מואר? מה דעתך על כך?
- מה אלה אלה מכך על היחס להשכלה נשים, באותה תקופה?

ראינו שהבעיות, ההתלבטויות, הפיתויים שעומדים לפנינו כיום מול התרבות האמריקאית, היו קיימים כבר בתקופת המשנה והתלמוד מול התרבות ההלניסטית.

א. השווה בין שתי התקופות לפי הטבלה הבאה:

חז"ל מול התרבות ההלניסטית	אנחנו מול התרבות האמריקאית
שפה	
לימוד תורה / יהדות	
אסתטיקה: אמנות	
גבולות	
הצעות לפשרה	

ז. מהן מסקנותיכם ביחס לדילמה: התבצלות מול השתלבות גרמאית? ניקוטו מזהה ונסחו

טיעונים משכנעים

ג. נהלו דיון בכיתה והציגו עמדתכם.

ומתוך האור וטוב לעניים לראות את השמש:
כי אם שנים הרבה יחיה האדם' בכולם ישמח,
ויזכור את ימי החושך (קהלת י"א ד - ה)

בטאו בדרכי יצירתיות את כל הרעיונות והמחשבות על האור ועל החושך, שאלו בכם, במהלך האלידה. אפשרויות:

- יצירת קולאז' מהילדים על האור המבטאים את מחשבותיכם ומחשבותיכם
- ציור שיבטא באופן יצירתי (צבע וצורה) את האור והחושך בחיי היומיום
- כתובת שיר על האור והחושך
- יצירת קומיקס (עליון) המבטא הזאת אור אלוהים
- או כל רעיון אחר שיש לכם

חכמת אדם תאיר פניו (קהלת ה 1)

תעודת כל איש טוב במדינה - יהא להרצות אור, לעשות קצת יותר משהמדינה מחייבת אותו, האור מגרש מאליו החושך

דוד בן גוריון, מתוך הספר "הדקן והעם"

לא יהיה נצחון לאור על החושך כל עוד לא נעמוד על האמת הפשוטה, שבמקום להילחם בחושך יש להגביר את האור

א"ד גורדון

שאלה המלך חנך את זית המקדש הראשון
 זחל הסוכות, הנקרא זמ"ך "חחל".
 כיצד, אצלכם, משקיעה שזדה אצל
 הצעירים שמספר את ספר חשמונאים?
 מדוע, אצלכם, לא מספר את ספר
 חשמונאים אף נאמן?

אז יקהל שלמה את-וקני ישראל את-כל-ראשי המטות נשיאי האבות לבני ישראל אל-
 המלך שלמה וירושלם להעלות את-ארון ברית-יהוה מעיר דוד היא ציון. וינקלו אל-המלך
 שלמה כל-איש ישראל בירח האתנים בהג הוא החדש השביעי.... ויעש שלמה בעת-ההיא
 את-ההג וכל-ישראל עמו קהל גדול מלכודא חמת עד-נחל מערים לפני יהוה אלהינו שבעת
 ימים ושבעת ימים ארבעה עשר יום. סו ביזם השמיני שלח את-העם ויכרכו את-המלך ויכלו
 להקליהם שמחים וטובי לב על כל-הטובה אשר עשה יהוה לדוד עבדו ולישראל עמו.
 מלכים א, ח 1-2, 66

...תנו רבנן [אמרו חכמים]: לפי שראה אדם הראשון
 יום שמתמעט והולך, אמר: אוי לי, שמא בשביל
 שסרחת, עולם חשוך בעדי וחוזר לתוהו ובוהו, וזו
 היא מיתה שנקנסה עלי מן השמים - עמד וישב ח'
 ימים בתענית ובתפילה. כיוון שראה תקופת טבת
 וראה יום שמאריך והולך, אמר: מנהגו של עולם
 הוא. הלך ועשה שמונה ימים טובים, לשנה האחרת
 עשאן לאלו ולאלו ימים טובים. הוא קבעם לשם
 שמים, והם קבעום לשם עבודת כוכבים.
 תלמוד בבלי, עבודה זרה ח, ע"ב

מקור זה שמזכיר את הסמיכות בין חנוכה ליום הקצר בשנה:
 • שם"י מקור זה, מהי הסיבה אצל החנוכה/ חל האור?
 • על איזה מצב נקשרו רמזים תלפיות והתפילה?
 1 מה ההבדל בין חל האור שלנו, לבין חל האור האלילי, שם"י המקור?
 מה הטעם אצל איור שחוא "מנהגו של עולם" (שלמה)?

מאי חנוכה?...שכשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמינים
 שבהיכל, וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדקו
 ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של
 כהן גדול, ולא היה בו אלא להדליק יום אחד. נעשה בו נס
 והדליקו ממנו שמונה ימים. לשנה אחרת קבעום ועשאום
 ימים טובים בהלל והודאה.

בבלי, שבת כ"א ע"ב

מעוז צור ישועתי לה נאה לשבת. תפון בית תפילתי וישם תורה נזכר.

- מדוע חוללים את חל החנוכה שם"י מקור זה, ומדוע שמות ימים?
- מה ההבדל בין מקור זה שמזכיר את מקורות מספר חשמונאים א' ו' - ז'?
- יש אכזר שהלמוד הזכיר נכח זלזה, כשזכרון החכמים צרזה ה"טראומה" של חורבן בית המקדש ש"י
 הרומאים. חכמי זלז, המנהלים הרוחניים של הזלזה, רוצים לחנך את הקהילה. זלזה גורמת השמדת הנס
 על פני הנצחון הזלזי - זמרכז? נאמן

- (יד) ויהי בעת ההיא ויצאו אנשים בני-בלייכל מקרב ישראל, וידיחו את עם הארץ לאמור.
 (טו) הבה נכרתה ברית את הגויים אשר סביבותינו, כי מאז אשר סרנו מאחריהם מצאנו צרות רבות ורעות.
 (טז) וייטב הדבר בעיני העם, וישלחו מלאכים אל המלך, ויצווה המלך בידם ללכת בדרכי הגויים ובחוקותיהם.
 (יז) ויקימו בית משחק בירושלים במשפט הגויים, ולא מלו עוד את בניהם, ויעזבו את ברית הקודש ללכת בחקותם, ויתמכרו לעשות הרע בעיני ה'.
 חשמונאים א, פרק א' יד - טז

סביבנו טוב, טוב, טוב.
 חנוכה הוא חג טוב.

- (מא) ויכתוב המלך אנטיוכוס אל כל מדינות מלכותו לאמור: אך תורה אחת וחוקה אחת לכל יושבי ארצנו.
 (מב) ויעזבו כל עמי הארץ [הכוונה ליהודים] את חוקותיהם ויעשו כאשר ציוה אותם המלך.
 (מג) ויאותו גם רבים מבני ישראל ויזבחו לאלילים ויחללו את השבת.
 (מד) וישלח המלך ספרים ביד הרצים אל ירושלים ולכל ערי יהודה, ויצווה ללכת בדרכי גויי הארץ.
 (נא) וייסוגו רבים ממצות ה' וייצמדו לגויים, ותשחת כל הארץ לפנייהם.
 (נב) ויהי הם נוגשים את העם, ויתחבאו במערות ובכל מקום אשר מצאו שם מפלט.

חשמונאים א, פרק א' מא - נא

ספר חשמונאים א' נכח זעזיר ש"י חייל זעזיר של יהודה המלכז'. שמו לא ידוע.
 מהי שמחת של הכוזב על חיקוי דרכי היוונים? הזא הוכחח מן הכלזים

התחלת האור שיוצא מן החשיכה [הכוונה ליום שלאחר היום הקצר ביותר] הוא בכ"ה בכסלו, כי בריאת העולם הוא בזמן ששווה היום עם הלילה. והתחלת האור הוא בכ"ה בכסלו, שאז מתחיל האור להגבר. ולפיכך נעשה הנס בשמן, כאשר אותו זמן הוא מיוחד להתחלת האור [כלומר, נס כך השמן נעשה באותו יום "מיוחד" שבו האור מתחיל להתגבר].

- למשך אלפיים שנה לאור, סיפור נס כך השמן היה הסיפור המרכזי של חג החנוכה.
- כיצד נשאל המהר"י מפראג את שני המקורות במאמר הזה, אכדי סיפור אחד? מדוע, אצלנו, נס כך השמן קרה דווקא בחנוכה?

חג החנוכה זגלפת התאיה האומית (תקופת הציונות)

"...לכן אני מאמין, כי דור חדש של יהודים נפלאים יצמח מן האדמה. שוב יקומו המכבים!"
בנימין זאב הרצל - מדינת היהודים

המכבים מצויינים ומפוארים מאין כמוהם ברוחם, רוח עז. בימינו אלה אשר הפרשה והוויתור והדלות הרוחנית הם מסימניהם המובהקים, ראוי לכם צעירי ישראל, שתזכרו ותעריצו את זכרו של אותו נער (בנה של חנה שהקריב עצמו ולא אכל טריפה מול אנטיוכוס). אל פשרה צעירי ישראל, אל וויתורים בחייכם ובשאיפותיכם הרוחניות. רצון כביר, משמעת המחשבה, מסירות עד אין קץ למשא נפשכם - הינה המתכונת לחייכם.

מנחם אוסישקין - נאום לפני הסתדרות המכבי באודיסה, 1917

עם תחיית החג הזה [חנוכה], תקום לתחייה לפנינו תקוותנו לגאולה. לא רק לזכר החשמונאים, כי אם גם לזכר הקנאים, הפריצים, אשר כבר נמחה שמם מן ההיסטוריה שלנו - גם הם ישונו לתחייה יחד עם חג התחייה. חג החנוכה המחודש - תחייה שאין אחריה גלות. יחד עם זכרון הפריצים תבוא גאולה לכל אלה, אשר בקפלים את הספר [התנ"ך] תחת ראשם, בזמן שהיו חולמים מתוך השעבוד חלומות חולניים על הגאולה והתגעגעו לתחייה ולארץ מולדת...
ח. נ. ביאליק - קרן קיימת וחג המכבים, דברים שבע"פ

חג החנוכה מצטא ערכים ורעיונות רבים. מה הייתם מצלישים בימיו וכיצד? ציין טקסט מרכזי ומנהל שיכולים לזכור את הרעיון המרכזי ביותר, אצלנו, ונמקו

השפעת גרמל יוון על היוונים זגלפת השנה והאמז

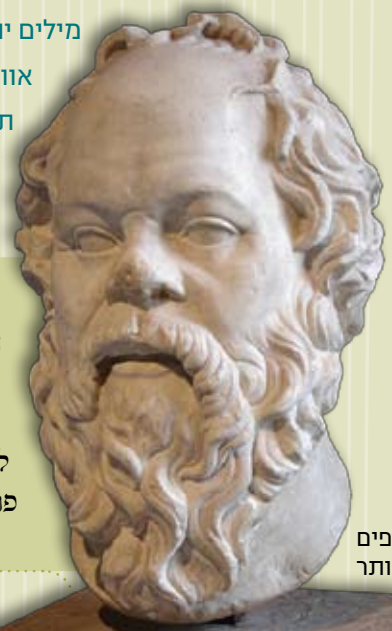
מילים יווניות המצויות בספרות חז"ל:

אוויר, אוכלוס [אוכלוסיה], אוקיינוס, איזמיל [כלי חריטה], איסטרולוגיה, איסטרטג, איקונין [דמות, תמונה], אמבטי, אנדרוגינוס [שיש לו אברי מין זכריים ונקביים], אסימון, ארכיון, ארנקי, אתליטיס [אתלט, ספורטאי], בולמוס [להיטות, חשק עז], בימה, דורון, סנהדרין, סנדל, סרריט [חייל], פידגוג [מורה], פיתק, פרגמטיה [מסחר], קוזמוס [קוסמוס], ועוד כהנה וכהנה.

בכל יום ויום היו [אנשי אריסטובולוס שבתוך ירושלים] משלשלין דינרים בקופה [בסל, אל מעבר לחומה] ומעלין להן [אנשי הורקנוס] תמידים [קורבנות שמקריבים בכל יום]. היה שם זקן אחד [עם אנשי הורקנוס שמחוץ לחומה] שהיה מכיר בחכמת יוונית. לעז להם בחכמת יוונית. אמר להן: כל זמן שעוסקים בעבודה [עבודת המקדש] אין נמסרין בידכם [לא תצליחו להכניע אותם]. למחר שלשלו להם דינרים בקופה והעלו להם חזיר. כיון שהגיע לחצי חומה נעץ צפרניו. נודעוזה ארץ ישראל ארבע מאות פרסה. אותה שעה אמרו ארור אדם שישגל חזירים וארור אדם שילמד לבנו חכמת יוונית

גמרא, מסכת סוטה, דף מט ע"ב

- הפקן היוסף לאנשי הורקנוס היה יהודי, הפקא זכמה היוונית. כיצד הפיקה חכמה לאנשי אריסטובולוס?
- מדוע אסרו החכמים, אפי מקור זה, אלמז את הזנים את חכמה יוון?

סוקרטס הוא מן הפילוסופים היוונים המשפיעים ביותר

שאל בן דמה בן אחותו של ר' ישמעאל את ר' ישמעאל: כגון אני שלמדתי כל התורה כולה מהו [האם מותר לי] ללמוד חכמת יונית?

קרא עליו [ר' ישמעאל] המקרא הזה: "לא ימוש ספר התורה הזה מפך והגית בו יומם ולילה" צא ובדוק שעה שאינה לא מן היום ולא מן הלילה ולמוד בה חכמת יונית.

בבלי, מסכת מנחות דף צט ע"ב

שאל פרקלום בן פלוסלום את רבן גמליאל בעכו, שהיה רוחץ במרחץ של אפרודיטי [אלה יונית]. אמר לו [פרקלום]: כתוב בתורתכם 'ולא ידבק בידך מאומה מן החרם' ומפני מה אתה רוחץ במרחץ של אפרודיטי? אמר לו [רבן גמליאל]: אין משיבין במרחץ.

כשיצא אמר לו [רבן גמליאל]: אני לא באתי בגבולה היא באת בגבולי. אין אומרים 'נעשה מרחץ נוי לאפרודיטי', אלא 'נעשית אפרודיטי נוי למרחץ'.

דבר אחר: אם נותנין לך ממון הרבה, אין אתה נכנס לתוך עבודה זרה שלך ערום ובעל קרי ומשתין בפניה, וזו - עומדת על הביב וכל אדם משתיין בפניה. ולא נאמר אלא אלהיהם; את שהוא נוהג בו משם אלוה - אסור, ואת שאינו נוהג משם אלוה - מותר [כלומר - כיוון שהשימוש בבית המרחץ אינו מאפשר מתן כבוד לפסלי האלילים אין הדבר נחשב לעבודה זרה, והוא מותר].

משנה, עבודה זרה, פרק ג, דף יט, ב הלכה ד

- מהמקור הנ"ל למדים, שרצן גמליאל היה ממרחץ צבא מרחץ שבו היו פסלי אילים.
- איך מסבירה המשנה את הדבר? מה משמעות המשפט: אין "אומרים" נעשה מרחץ נוי לאפרודיטי, אלא 'נעשית אפרודיטי נוי למרחץ'?
- מה צאתך על פשרה זו? נמק

- מדוע מציג בן דמה צטאוף האם מותר לו ללמוד את חכמת יונית?
- איזו פשרה מציג ר' ישמעאל בין הצורך ללמוד גמרא, ובין הרצון ללמוד את גרמזא יונית?
- מה צאתך על פשרה זו? נמק

האור אינו אלא פגוש חלקי של החושך. הכל בא מן החושך והכל שב אל החושך. על כן נאמר "יהי אור!" ולא להפך. אבל לא די לו לעולם במאמר ראשון. בכל יום ובכל שעה חייב אדם לקרוא: "יהי אור! יהי אור!" כדי שלא יבלענו החושך בעודנו בחיים. (כל כתבי אשר ברש, כרך ג', מאמרות ואמרות, עמ' 175)

"וירא אלהים את האור כי טוב..." - אמר ר' אלעזר: אור שברא הקב"ה ביום ראשון, אדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו. כיוון שנסתכל הקב"ה בדור המבול ובדור הפלגה וראה שמעשיהם מקולקלים - עמד וגנזו מהם. ולמי גנזו? לצדיקים לעתיד לבוא. משל למלך שהיתה לו מנה יפה והפרישה לבנו. והיכן גנזו? בגן עדן. (מסכת חגיגה ב, בראשית רבה ג)

- ספ"י מקור זה, החושך הוא המהות הקדומה, הראשונה, הצסיט, והאור הוא זה הנצחק זו וכזש אותו חלקית.
- על איזו כמזבים מספור הצריאה מסמס אשר דרש את דבריו? הסבירו
 - מה גפקידו של האדם, צטאוף שבו החושך הוא המהות הצסיט?
 - איזו מששים צריך האדם לשטות, כדי להשגת צריאה האור? פרטו ונמקו

- מדוע הסתלק האור הראשון מן השולס, ספ"י מדרש זה?
- היכן ולמי הוא נגנז?
- איזו אחריא מוטאל על החצרה האנושית, ספ"י מדרש זה? נמקו

כך תגיע ל"יתרון האור מתוך החושך" - מִהִפְכֵּית החושך לאור. כי לאמיתו של דבר יש מעלה ויתרון נפלא לאור אם הוא מגיע מתוך החושך, אם הוא נוצר מחושך שהתהפך לאור (לקוטי שיחות, אדמו"ר מהרי"צ)

דרבי צ'צ'צ'סקי רואה יגרון צ'צ'רול של האור והחושך: מדוע? הסבר את דבריו והצא צולמאל

מה הוא הטוב, אם לא צרוף הרע? מה היא התשובה, אם לא תגרה בחטא? מה הוא הבוקר, בלי רחשי ערב? מה הוא אור בלי צללים ומבלי אגדת צללים? (כתבי מיכה יוסף ברדיצ'בסקי, מחשבות ותורות, חלק ג)

מה צאתכם על הרעיון צמטט זה: "יש מאלה ויגרון נפלא לאור אם הוא מליס ממך החושך", מה המשמעות שלו בחיינו? נמקו

- מה יכול להיות אותו נר ייחודי הדולק בלך כל אדם? מדוע חשוב שנגלה אותו דרבים? הסבירו ונמקו
- איך אפשר להאיר את השולס: איזו מששים יאירו אותו אצאתך?

צריך שכל איש ידע ויבין שבתוך תוכו דולק נר, ואין נרו שלו כנר חברו ואין איש שאין לו נר. וצריך שכל איש ידע ויבין שעליו לעמול ולגלות את אור הנר ברבים, להדליקו לאבוקה גדולה ולהאיר את העולם כולו! הרב קוק

והיגדים נוספים על האור והמשמעותיותו:

במעון אור - תולדות האמת, וממקור חושך - תולדות העוול (מגילת הסרכים, עדה ועדות, הדרמן עמ' 66)

וראיתי אני שיש יתרון לחכמה מן הסכלות ב'יתרון האור מן החושך: החכם עיניו בראשו והפסיל בחושך הולך (קהלת 2:13)

מי שנתון בחושך רואה מה שבאור, ומי שהוא נתון באור אינו רואה מה שבחושך (תנחומא, תצוה ח)

